

EDUSKUNNAN
LAKI- JA TALOUSVALIOKUNTA

Helsingissä
8 päivänä toukokuuta 1990
Lausunto n:o 2

Ulkoasiainvaliokunnalle

Ulkoasiainvaliokunta on kirjeellään 16 päivästä maaliskuuta 1990 pyytänyt eduskunnan päätöksen mukaisesti laki- ja talousvaliokunnan lausuntoa Suomen suhtautumista Länsi-Euroopan yhdentymiskehitykseen 1990 koskevasta valtioneuvoston selonteosta.

Asian johdosta ovat valiokunnassa olleet kuultavina kansliapäällikkö Lauri Tarasti ympäristöministeriöstä, ylitarkastaja Veikko Peltonen, ylitarkastaja Eero Laine, aluepolitiikkaneuvos Antti Uusi-Hakala ja everstiluutnantti Kari Hovi sisäasiainministeriöstä, vanhempi budjettisihteeri Rauno Lämsä valtiovarainministeriöstä, pääjohtaja Jermu Laine tullihallituksesta, apulaisosastopäällikkö Väinö Kiviniitty ja lakimies Anja Vallittu Suomen Kaupunkiliitosta, apulaisosastopäällikkö Pekka Jalkanen Suomen Kunnallisliitosta, osastopäällikkö Henrik Wickström Finlands svenska kommunförbundista, maapoliittinen asiamies Markku Tornberg Maataloustuottajain Keskusliitosta, osastopäällikkö Jukka Luokkamäki ja johtaja Ulla Sirkeinen Teollisuuden Keskusliitosta, pääsihteeri Esko Joutsamo Suomen luonnonsuojeluliitosta, apulaisprofessori Satu Huttunen Ympäristötieteellisestä seurasta, professori Vesa Majamaa Helsingin yliopistosta, Suomen Akatemian tutkija Pertti Eilavaara ja pankinjohtaja Jaakko Itoniemi.

Valiokunnan käsittelemät asiat

Laki- ja talousvaliokunta on päättänyt tässä lausunnossa käsittelemään ympäristönsuojelua, aluepolitiikkaa, ulkomaalaisomistusta eräiltä osin, rajatarkastuksia, kunnallista itsehallintoa ja julkisia hankintoja kuntien näkökulmasta.

Ympäristönsuojelu

Valiokunta toteaa, että ympäristönsuojelussa kansainvälinen yhteistyö on jo pitkään ollut tärkeässä osassa pyrittäessä ratkaisemaan ympäristöongelmia. Valiokunnan käsityksen mukaan tässä suhteessa Euroopan yhdentyminen tarjonnee jopa uusia mahdollisuuksia, joskin eri maiden säännöksiä yhteensovittamisessa saattaa esiintyä minimidirektiivipohjalla vaikeuksia.

Valiokunta toteaa, että järjestelyn aineellisen sisällön pohjaksi on otettu neljä periaatetta eli periaatteet tavaroiden, palvelusten, pääomien ja ihmisten vapaasta liikkumisesta. Lisäksi tarkoituksena on vahvistaa ja laajentaa yhteistyötä muilla aloilla, kuten tutkimus- ja kehitystyö, ympäristö-, koulutus- ja työolosuhteet. Valiokunta toteaa, että ympäristönsuojelu ei kuulu edellä mainittuun neljään keskeiseen periaatteeseen, vaan on vain ns. muu yhteistyöala. Valiokunta edellyttääkin, että ympäristönsuojelun asemaa neuvotteluissa tulee erityisesti korostaa.

Vesilain osalta valiokunta toteaa, että Suomen on syytä säilyttää vesilaki nykyisellä pohjallaan.

Ympäristölupien kohdalla toimiva hankekohtainen suunnittelu-, ilmoitus- ja ympäristölupajärjestelmä on myös syytä säilyttää ottaen huomioon kuitenkin, että erilaisia etuja verrattaessa lainsäädäntöä tulee kehittää ympäristönsuojelua edistävään suuntaan.

Metsien osalta valiokunta edellyttää, että metsien ja metsämaan kunnan säilyttämisen tärkeyttä korostetaan kansainvälisessä ympäristöyhteistyössä. Metsien terveydentilan parantaminen edellyttää saastepäästöjen pikaista vähentämistä kaikkialla Euroopassa muun mu-

assa tehostamalla kansainvälisten sopimusten noudattamisen valvontaa.

Selonteon mukaan EFTA-maat ovat ilmaisseet valmiutensa laajaan yhteistyöhön, jonka tavoitteena on ympäristönsuojelun korkea taso. Yhteisesti sovittavat ympäristönsuojelumääräykset eivät EFTA-maiden mielestä saastaa yksittäistä maata ylläpitämästä tai ottamasta käyttöön vielä tiukempia määräyksiä. Valiokunta yhtyy tähän tavoitteeseen.

Ympäristöasioiden osalta valiokunta toteaa lisäksi, että Suomen jätettä koskeva lainsäädäntö on pääpiirteissään samankaltaista kuin EY:n jätehuoltoa koskevat direktiivit.

Yleisenä näkökohtana valiokunta toteaa edelleen, että on luotava järjestelmä, jolla tehtyjen sopimusten ja hyväksytyjen direktiivien mukaiset ympäristönsuojelutoimet myös käytännössä toteutuvat.

Aluepolitiikka

EY muodostuu valtioista, joiden sisäiset kehittyneisyyserot ovat tuntuvia. Nämä erot aiheuttavat huomattavia sisäisiä taloudellisia ongelmia. EY:ssä aluepoliittinen tuki onkin kasvanut voimakkaasti. Nykyään noin 10 prosenttia EY:n budjetista on aluepoliittista tukea. Tämä kehitys ei ole ristiriidatonta EY:ssä korostetun kilpailuvapauden periaatteen kanssa.

Suomen kansallinen aluepolitiikka perustuu tavoitteeseen koko maan tasapainoisesta kehittämisestä. Vastaava periaate näyttää vallitsevan myös EY:n sisällä.

Suomessa keskeisiä aluepoliittisia tukimuotoja ovat yritystoiminnan alueelliseen tukeen perustuvat tukimuodot, yritysten investointien veroetuudet ja alueellinen kuljetustuki.

Suomen aluerakenteeseen ja alueellisiin ongelmiin vaikuttavat maamme erityisolosuhteet. Näiden olosuhteiden edellyttämää erityistä kansallista alueellista kehittämistarvetta ei ole EY:n säännöksissä otettu huomioon. Tämä merkitsee muun muassa sitä, että Suomen alueelliset kehityserot eivät tule selvästi ilmi EY:n käyttämällä tunnusluvulla.

Valiokunta edellyttääkin, että EES-neuvotteiluissa tulee ensisijaisena tavoitteena olla aluepoliittisten tukijärjestelmien osalta se, että maassamme voidaan säilyttää nykyiset tai niitä vastaavat tukitoimenpiteet, jotka ottavat huomioon maamme erityisolosuhteet, pohjoisen

sijainnin, kylmän ilmaston, harvan asutuksen ja pitkät etäisyydet.

Suomen ja EY:n aluepoliittisia tukitoimia koskevien kriteerien rakenteellisista eroavuuksista johtuen Suomella ei ole myöskään intressiä osallistua EY:n piirissä harjoitettavaan ylikansalliseen aluepolitiikkaan EY:n nykyisten kriteerien vallitessa. Suomi joutuisi tällöin lähinnä maksajan asemaan. Tästä syystä valiokunta katsoo, että mikäli Suomi kuitenkin joutuisi osallistumaan EY:n ja EES:n alue- ja rakennepoliitiikan kustannuksiin, se ei kuitenkaan saa vähentää kotimaisen aluepolitiikkamme rahoitusta.

Valiokunta edellyttää lisäksi, että alueellisen kuljetustuen merkitystä teollisuudelle korostetaan, sillä sen avulla esimerkiksi Pohjois- ja Itä-Suomen metsäteollisuus saatetaan vientitoiminnassa lähemmäksi kilpailijoiden maantieteellistä sijaintia.

Valiokunta edellyttää myös, että Suomen aluepolitiikassa kehitetään nykyisten toimenpiteiden ohella maan eri osien infrastruktuuria ja panostetaan tutkimukseen, osaamiseen ja tietotaitoon. Vastaava kohdennus on ominaista EY:n tukitoiminnalle.

Valtioneuvoston selonteon mukaan maamme alue- ja elinkeinopoliitiikan tavoitteita toteuttava aluetuki perustuu erityisolosuhteisiin ja tukierien määrittely tapahtuu kansallisista lähtökohdista. Selontekoon yhtyen valiokunta edellyttää, että Suomen suhtautumisen perustana alue- ja elinkeinopoliitiikkaan on suotuisan toimintaympäristön luominen yritystoiminnallemme myös yhdentyvässä Euroopassa.

Lopuksi valiokunta toteaa ottaen huomioon selonteon laajuuden, että alue- ja elinkeinopoliitiikkaa on käsitelty verraten lyhyesti. Tästä syystä valiokunta edellyttää, että hallitus selvittää tarkemmin yhdentymisen alueelliset vaikutukset maamme kannalta.

Ulkomaalaisomistus

Valiokunta toteaa, että maassamme ovat käytössä varsin laajat ns. jokamiehenoikeudet, joita keskieuropalaisessa lainsäädännössä ei juuri tunneta. Perusrakennusoikeus ja jokamiehenoikeudet ovat kansallisia poikkeuksia. Valiokunta edellyttää, että Suomen on säilytettävä oma lainsäädäntöpohjansa.

Selontekoon yhtyen valiokunta toteaa, että Suomelle tulee jatkossakin jättää mahdollisuus

valvoa ulkomaalaisten oikeutta hankkia Suomessa omistukseensa kiinteän omaisuuden muodossa olevia luonnonvaroja.

Valiokunta edellyttääkin, että ulkomaalaisia koskevat rajoitukset kiinteän omaisuuden omistamisessa ovat Suomen tarvitsema poikkeus EES:ssä. Myöskään luonnonvarojemme ja metsien omistus ei saa siirtyä ulkomaalaisten omistukseen.

Rajatarkastukset

Valtioneuvoston selonteossa Suomen suhtautumisesta on todettu, että maallamme on valmius osallistua yhteistyöhön, joka tähtää rajatarkastusten yksinkertaistamiseen EES-alueella. Valiokunta toteaa, että Suomi toimii tältä osin läheisessä yhteistyössä muiden Pohjoismaiden kanssa.

Valiokunta edellyttää, että passiasioden käsittelyyn kiinnitetään riittävästi huomiota ja että erilaisten huumeiden salakuljetusta maamme rajoilla tarkoin valvotaan.

Kunnallishallinto ja julkiset hankinnat

Suomalainen kunnallinen itsehallinto perustuu keskeisiltä osiltaan kunnalliseen kansanvaltaan. Selonteossa kuitenkin lähes tyystin sivuutetaan yhdentymisen vaikutukset kuntien asemaan. Valiokunta katsoo, että yhdentymiskehityksessä on säilytettävä kuntien perustuslaillinen asema nykyisellään. Tämän päämäärän saavuttaminen saattaa edellyttää nykyisten perustuslaillisten säännösten keskeisen tulkintasisällön kirjaamista nykyistä yksityiskohtaisemmin perustuslainsäädäntöön. Yhden-

tymisprosessissa on myös selvitettävä, vastaako kunnan toimiala kansainvälistymisen vaatimuksia. Valiokunnan käsityksen mukaan yhdentymiskehityksen mukanaan tuoma hallinnon ja talouden keskittyminen edellyttää paikallishallinnon toimintaedellytysten vahvistamista.

Selonteossa todetaan julkisten hankintojen avautumisen lisäävän tarjousten määrää ja alentavan hintoja. Selonteossa ei kuitenkaan ole riittävän perusteellisesti puututtu siihen, miten laajasti kunnat joutuisivat ilmoittamaan yli miljoonan markan menevistä tavarahankinnoistaan tai yli 25 miljoonan markan menevistä rakennusurakoistaan. Valiokunnan käsityksen mukaan kunnallishallinnon piirissä on arvioitua enemmän näiden rajojen piiriin tulevia hankintoja ja urakoita. Toisaalta kunnallishallinnolta laajasti ottaen puuttuvat valmiudet nykyistä laajempiin tarjouspyyntökiertoosiin. Selonteossa ei ole mitenkään puututtu ilmoitusvelvollisuuden mukanaan tuomiin mahdollisiin aikaviiveisiin ja käsittelyn hidastumiseen eikä myöskään siihen, miten kunnallishallinnollemme taataan sellaiset resurssit, että kunnat voivat käytännössä hoitaa tämän kansainvälistymisen vaatiman lisätyön.

Valiokunta katsoo, että hallituksen tulisi yksityiskohtaisesti selvittää yhdentymisen vaikutukset kunnallishallinnon toimivuuden ja kunnallisen itsemääräämisoikeuden kannalta.

Edellä olevan perusteella laki- ja talousvaliokunta esittää kunnioittaen lausuntonaan,

että ulkoasiainvaliokunta laatiessaan mietintöään ottaisi huomioon, mitä tässä lausunnossa on esitetty.

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa puheenjohtaja Kokko, varapuheenjohtaja Järvisalo-Kanerva sekä

jäsenet R. Aho, Dromberg, Joenpalo, Jurva, Kalima, Nyman, Pulliainen, Rajamäki, Sarapää, Siuruainen, Urpilainen (osittain) ja Valli.

